
HET WIJKHUIS VAN DE TOEKOMST: EEN TOEGANKELIJKE EN VERBINDENDE PLEK IN DE WIJK

EEN ONDERZOEK NAAR DE TOEKOMST VAN DE WIJKCENTRA IN SCHIEDAM-OOST EN NIEUWLAND

Groepsgesprek Mobiele Buurtpost Schiedam-Oost

Colofon

Dit rapport is opgesteld door:

Projectteam Wijkhuis van de Toekomst Frans Werter (Buro de Steeg) en Suzy Koot (SJK Onderzoek & Advies).

Onder begeleiding van de procesgroepen Wijkhuis van de Toekomst Schiedam-Oost en Nieuwland en op basis van de input van en met dank aan de gesproken bewoners en wijkprofessionals van Schiedam-Oost en Nieuwland.

In opdracht van: Gemeente Schiedam en DOCK

Utrecht, 13 oktober 2017

Inhoudsopgave rapportage Wijkhuis van de Toekomst

Samenvatting

Inleiding en leeswijzer

1. Het tot stand komen van de visie

- 1.1. Inventarisatie bestaand beleid
- 1.2. Behoeftedonderzoek
- 1.3. Bestuurlijk overleg
- 1.4. Procesgroep

2. Wijkverkenning en -ambities

- 2.1. Wijkcentra
- 2.2. Wijkverkenning
- 2.3. Wijkambities
- 2.4. De uitdaging

3. Gewenst toekomstbeeld: functie en rol wijkcentra

- 3.1. Wijkcentrum Oost
- 3.2. Wijkcentrum Nieuwland

4. De buurt aan het woord: analyse huidige situatie

- 4.1. Terugkoppeling straatinterviews Oost
- 4.2. Terugkoppeling straatinterviews Nieuwland
- 4.3. Algemene bevindingen

4.4. Gedetailleerde bevindingen

5. Visie Wijkhuis van de Toekomst

- 5.1. Algemene aanbevelingen
- 5.2. Gedetailleerde aanbevelingen

6. Hoe verder?

Bijlagen

- I. Overzicht geraadpleegde documenten
- II. Overzicht procesgroepsleden
- III. Overzicht activiteiten
- IV. Onderzoeksvragen behoefteonderzoek groepsgesprekken
 - a. Bewoners
 - b. Professionals
- V. Onderzoeksvragen diepte-interviews
- VI. Vragenlijst straatinterviews
- VII. Overzicht regulier activiteiten wijkcentra
- VIII. Bevolkings- en sociaaleconomische kenmerken

Samenvatting

Eind 2016 is Buro de Steeg gevraagd om de functie, organisatie en beheer van de huidige wijkcentra in Schiedam-Oost en Nieuwland te onderzoeken en te kijken naar de mogelijkheden voor de toekomst. De vraag naar deze verkenning komt voort uit het streven van de gemeente Schiedam om, in samenwerking met DOCK, bestaande wijkcentra om te vormen tot Wijkhuizen van de Toekomst. Het idee is om op te zoek gaan naar een eigentijdse invulling van de wijkcentra passend bij de ideeën van Welzijn Nieuwe Stijl. Het Wijkhuis van de Toekomst biedt in ieder geval plaats aan en verbindt ontmoeting, talentontwikkeling, informatie-uitwisseling en ondersteuning van, voor en door bewoners, gefaciliteerd door - en zo nodig aangevuld met - de kennis van professionals.

De functie, opzet en organisatie van het Wijkhuis van de Toekomst moet voortkomen uit de behoefte in de wijk en aansluiten bij de wensen en capaciteiten van de wijk en haar bewoners. Gedurende elf maanden is daarom samen met vrijwillige en professionele gebruikers, beheerders, actieve wijkbewoners en gemeente gezocht naar een passende invulling van het Wijkhuis van de Toekomst in Schiedam-Oost en Nieuwland.

Het onderzoek is gestart met een analyse van bestaand beleid van de gemeente en de welzijnsorganisatie van de wijk en de wijkcentra. Ook zijn diverse kennismakingsgesprekken gevoerd om een beeld te vormen van het functioneren van de wijkcentra en de samenwerking met andere initiatieven. Vervolgens is een behoefteonderzoek in beide wijken uitgevoerd. Onderdeel hiervan zijn 89 straatinterviews in Schiedam-Oost en 90 straatinterviews in Nieuwland. Ook zijn er in beide wijken diverse focusgroep-discussies en diepte-interviews gevoerd met professionals, vrijwilligers, gebruikers van het wijkcentrum en bewoners.

Samengevat kan worden gesteld dat:

- i. Op dit moment een duidelijke visie vanuit de gemeente op de wijkcentra in de twee wijken ontbreekt;
- ii. Zelfbeheer van de wijkcentra voorlopig onwenselijk is. Bewoners ambiëren in veel gevallen geen zelfbeheer, wel het doen van activiteiten die ze leuk vinden. De inkomsten van het wijkcentrum zijn daarnaast op dit moment zeer beperkt.
- iii. Zowel in Schiedam-Oost als in Nieuwland bewoners het belang van een wijkcentrum in de wijk essentieel vinden en dat beide wijkcentra meer wél dan niet worden bezocht;
- iv. Er kansen liggen om de wijkcentra te verbeteren. Met name in de sfeer, de bereikte doelgroepen, het aanbod van activiteiten (beter laten aansluiten bij de behoefte), de bekendheid van het

wijkcentrum en activiteiten, versterking tussen individuele ondersteuning en collectieve activiteiten, de verbinding met andere buurtinitiatieven, de training en binding van vrijwilligers in lijn met het actieve vrijwilligersbeleid van DOCK, en de fysieke indeling en staat van de gebouwen;

- v. Er energie en interesse in de wijk is omtrent het organiseren van activiteiten en het opzetten van initiatieven, maar dat bewoners niet altijd even goed weten hoe ze dat tot uitvoering kunnen brengen;
- vi. DOCK's rol als hoofdhuurder ten aanzien van de huisvesting en de relatie met de onderhuurders duidelijker vorm gegeven kan worden, met name in Schiedam Oost.

De visie op het Wijkhuis van de Toekomst is in beide wijken vergelijkbaar. Het Wijkhuis van de Toekomst is een gezellig, uitnodigend en laagdrempelig wijkcentrum waar bezoekers terecht kunnen voor ontmoeting, activiteiten, ondersteuning en informatie.

Om het Wijkhuis van de Toekomst tot een succes te maken, adviseren wij de gemeente en DOCK in eerste instantie en in algemene zin om samen, in dialoog een leerproces aan te gaan om de Wijkhuizen verder vorm te geven en heldere afspraken te maken over acties, verantwoordelijkheden, monitoring en evaluatie daarvan.

Meer concreet doen wij de volgende aanbevelingen:

- i. Zet de subsidierelatie voor beide wijkcentra voort;
- ii. Bepaal de koers en maak een strategie over wonen en leven in de wijk en de rol van beide wijkcentra en andere mogelijke locaties daarin;
- iii. Ontwikkel als onderdeel van die strategie een wijkprogrammering met een wijkactiviteiten-commissie, waarin de vraag wordt opgehaald en vanuit de strategie wordt bekeken waar die vraag in de wijk kan landen;
- iv. Neem vanuit de wijkstrategie een besluit over de toekomst van beide (fysieke) wijkcentra;
- v. Ontwikkel voorvloeiend hieruit nieuwe huisvestingsplannen voor beide wijkcentra, zowel op fysiek als sociaal vlak;
- vi. Verbind het collectieve aanbod en de individuele hulpvraag meer met elkaar (met name in de afstemming tussen het WOT en DOCK);
- vii. Zet het actieve vrijwilligersbeleid van DOCK door om de uitstraling van een vriendelijk, uitnodigend en laagdrempelig wijkcentrum te versterken, met aandacht voor training en waardering;
- viii. Belast als gemeente vrijwilligers niet te veel met taken die zij niet willen of aankunnen.

Deze punten kunnen in een actieplan worden uitgewerkt.

Inleiding en leeswijzer

De gemeente Schiedam en DOCK werken samen aan het realiseren van Wijkhuizen in de gemeente Schiedam. Het idee is om zorgvraag en voorzieningen, met name collectief aanbod en het versterken van de participatie, bij elkaar te brengen. Het gaat om de samenwerking en gezamenlijke huisvesting van bewoners(organisaties), sport- en cultuurorganisaties, leer- en werkbedrijven, sociale ondernemers, welzijn- en zorgorganisaties.

In het kort moeten Wijkhuizen bijdragen tot:

- i. Het versterken van de eigen kracht, het versterken van het zelf-oplossend vermogen en ontwikkelen van talenten van bewoners;
- ii. Het verhogen van de participatie van bewoners;
- iii. Het vergroten van de samenhang binnen de 0de, 1ste en 2de lijn ondersteuning;
- iv. Het verstevigen van de verbinding tussen bewoners onderling door ontmoeting;
- v. Het creëren van leer- en werkvoorzieningen voor en door bewoners.

De gedachte van Wijkhuizen speelt niet alleen in Schiedam of in de Rotterdamse regio maar ook elders in het land, bijvoorbeeld

in Amsterdam en Venlo. Het concept sluit aan bij de decentralisaties van het sociaal domein (Wmo 2015, Jeugdwet, Participatiewet) waarbij burgers en hun netwerken meer verantwoordelijkheid hebben gekregen voor welzijn en zorg. Concepten als ‘zelfredzaamheid’, ‘eigen kracht’, ‘sociaal netwerk’, ‘keukentafelgesprek’ en ‘sociale wijkteams’ staan centraal in de decentralisatie gedachte. De (institutionele) scheiding tussen ondersteuning, welzijn en zorg is minder scherp of zelfs vloeiend geworden. Dit vereist niet alleen een nieuwe houding of gedrag bij bewoners maar ook bij betrokken organisaties en instellingen. Gemeenten hebben tegelijkertijd een grotere (financiële) verantwoordelijkheid gekregen voor de zorg van hun inwoners.

Het idee ‘Wijkhuizen’ bouwt voort op ideeën en aannames waarbij:

- i. Participatie van bewoners voorop staat (sociaal en maatschappelijk gericht op wijk en samenleving én economisch gericht op - toeleiden naar - werk en economische waarde);
- ii. Bewoners vanuit zelfredzaamheid (collectieve) wijkvoorzieningen organiseren of individuele aandacht en ondersteuning bieden;
- iii. Bewoners wijkcentra in eigen beheer nemen en laagdrempelige toegang organiseren (zowel gestoeld op de overtuiging dat

burgerkracht leidend is als dat kosten voor beheer van accommodaties daarmee omlaag kunnen);

- iv. Professionele ondersteuning dichtbij georganiseerd wordt en waarbij de scheiding tussen welzijn en zorg vervaagt.

In de Schiedamse wijken Oost en Nieuwland is de omvorming van bestaande wijkcentra in Wijkhuizen niet zo gemakkelijk. Oorzaken hiervoor zijn de gebrekkige aantrekkingskracht van de gebouwen, culturele aspecten in en rond de wijkcentra, gebrekkige samenwerking van de gebruikers en onduidelijkheid over de functie.

Buro de Steeg is gevraagd de mogelijkheden en wenselijkheid voor deze omvorming in Schiedam-Oost en Nieuwland te onderzoeken en indien mogelijk te begeleiden. Daarbij is van belang dat:

- De huidige gebruikers betrokken worden;
- Nieuwe gebruikers/bewoners, sociaal ondernemers en partners in de wijk betrokken worden;
- De sociale samenhang tussen 0de, 1ste en 2de lijn versterkt wordt door de ondersteuningsmix, 'blended dienstverlening DOCK';
- De Wijkhuizen en/of buurtposten gelabeld worden;
- De Wijkhuizen aantrekkelijk worden voor bewoners en vrijwilligers ('revitalisering van huidige wijkcentra').

Afbakening

Het is van belang om af te bakenen hoe ver dit onderzoek gaat. Wat is er wel onderdeel van en wat niet?

- i. Het onderzoek concentreert zich op twee wijkcentra in Schiedam: het wijkcentrum in Oost en het wijkcentrum Dreesplein in Nieuwland. Satellietorganisaties in de wijken worden ook bekeken, maar enkel vanuit hun relatie met het wijkcentrum.
- ii. Het onderzoek is gedaan in opdracht van de gemeente Schiedam en welzijnsorganisatie DOCK. Beide hebben een andere rol ten aanzien van de wijkcentra en de wijk. In de aanbevelingen worden beide partijen aangesproken om gezamenlijk de toekomst van de wijkcentra vorm te geven vanuit ieders verantwoordelijkheid. De gemeente heeft haar welzijnsbeleid en DOCK heeft de opdracht in haar contract de exploitatie van wijkcentra te verzorgen. 'Beoogd resultaat: bewoners en maatschappelijke organisaties kunnen min. 5 dagen in de week gebruik maken van het wijkgebouw. Bewoners worden steeds meer betrokken bij het beheer' (DOCK, 2017).
- iii. Het onderzoek betreft geen evaluatie-opdracht. Het is bedoeld om een stap voorwaarts te maken in de ontwikkeling van het

Wijkhuis van de Toekomst. Een evaluatie beantwoordt vragen op het gebied van doeltreffendheid, doelmatigheid en continuïteit. In deze opdracht richten we ons meer op de percepties, ervaringen en leerpunten van de organisaties en bewoners in de wijken. Het gaat hierbij niet om het meten van effecten en een oordeel over de kwaliteit van de betrokken organisaties en hun medewerkers.

- iv. De functie van het Wijkhuis van de Toekomst moet voortkomen uit de behoefte in de wijk en de uitgangspunten van Welzijn Nieuwe Stijl. Dat wil zeggen ontmoeting en verbinding, talentontwikkeling, informatie-uitwisseling, ondersteuningsvraag, aanbod van collectieve, vrij toegankelijke voorzieningen en doorgeleiding naar andere ondersteuningsvormen.
- v. Financiering van het wijkcentrum en activiteiten staan niet ter discussie.
- vi. Het onderzoek is een momentopname. Het onderzoek is gedaan op een moment dat DOCK net SWS Welzijn heeft overgenomen (januari 2017). De werkprocessen en kwaliteitsstandaarden van DOCK zijn nog niet (volledig) geïntroduceerd in de wijkhuizen die zijn overgenomen. Dit tekent voor een deel de bevindingen. DOCK is zich als

organisatie bewust van de noodzaak van verandering. Dit onderzoek bevestigt, ondersteunt en kleurt de veranderingen die zijn ingezet. Ook voor andere partijen en bewoners betreft het een momentopname in ontwikkelingsprocessen van hun organisatie of van hun eigen situatie.

Besluitvorming

De opdrachtgevers, DOCK en gemeente Schiedam, nemen samen een besluit over de aanbevelingen die uit het onderzoek komen. Zij besluiten ook over nut en noodzaak van vervolgstappen die voorgesteld worden.

Leeswijzer

De opbouw van dit rapport volgt de stappen op weg naar aanbevelingen voor het verbeteren van de wijkcentra:

- Hoofdstuk 1 beschrijft het doorlopen proces.
- Hoofdstuk 2 geeft een verkenning van de wijkcentra en de wijkambities van Schiedam-Oost en Nieuwland.
- Hoofdstuk 3 beschrijft de gewenste rol en functie van de wijkcentra in de wijk.
- Hoofdstuk 4 behandelt de analyse van de huidige wijkcentra waarin de buurt haar mening geeft.
- Hoofdstuk 5 bevat de aanbevelingen om tot de gewenste toekomst van het Wijkhuis van de Toekomst te komen.
- Hoofdstuk 6 gaat in op de vervolgstappen.

Voorkant en zijkant wijkcentrum Oost

Voorkant wijkcentrum Nieuwland

1. Het tot stand komen van de visie

1.1. Inventarisatie bestaand beleid

Het proces om te komen tot een visie is gestart met een inventarisatie van bestaand gemeentelijk beleid over de wijken, beleidsnotities van DOCK en bestudering van informatie over de wijkhuizen (zie literatuurlijst). Ook is de wijze van organiseren van het wijkcentrum en andere betrokken partijen onderzocht. In het kader hiervan zijn negentien kennismakingsgesprekken gevoerd. Zo is een beeld ontstaan van het functioneren van het wijkcentrum en de samenwerking met andere buurtinitiatieven.

1.2. Behoeftedonderzoek

De volgende stap was het inventariseren van de bekendheid en behoefte in de wijk aan het wijkcentrum en andere buurtinitiatieven. Het doel van het behoeftedonderzoek was om:

- i. Inzicht te krijgen in hoeverre het bestaande aanbod van activiteiten in het wijkcentrum en de wijk aansluit bij de wensen en behoeften van buurtbewoners/ondernemers;
- ii. Inzicht te krijgen waar eventueel gewenste activiteiten een plek kunnen krijgen in de wijk;

- iii. Inzicht te krijgen in het sociale netwerk van Schiedam-Oost dat zich inzet voor de gemeenschap in Schiedam-Oost (wie en wat).

De aard van het onderzoek was verkennend. Op basis van het behoeftedonderzoek is een beeld gevormd over de mogelijke wensen en behoeften van diverse groepen bewoners en ondernemers in de wijk. Met het onderzoek is geen aanpak gepretendeerd waarmee op basis van een representatieve steekproef de resultaten gegeneraliseerd kunnen worden tot de hele wijk. In het behoeftedonderzoek is gebruik gemaakt van met name kwalitatieve methodieken. De straatinterviews zijn ook kwantitatief geanalyseerd. De gebruikte methodieken zijn:

- Focusgroepsgesprekken met groepen bewoners en professionals;
- Individuele gesprekken (diepte-interviews) met bewoners, ondernemers en wijkprofessionals;
- Individuele straatinterviews op locaties waar wijkbewoners veel naartoe komen.

Op basis van contacten met sleutelpersonen van de leden van de procesgroep zijn, zoveel mogelijk verspreid over de wijk, bewoners uitgenodigd voor groepsgesprekken. Aan de

slutelfiguren is gevraagd personen in hun omgeving uit te nodigen, zodat er een gemêleerd groepje bewoners ontstond.

Tijdens de groepsgesprekken en diepte-interviews is gebruik gemaakt van een checklist. Deze checklist heeft gediend als hulpmiddel voor het gesprek, maar is niet leidend geweest. Zie bijlage IV en V voor de checklists. Voor de straatinterviews is een vragenlijst opgesteld. Zie hiervoor bijlage VI.

De groepsgesprekken en diepte-interviews zijn door Buro de Steeg zelf gedaan. De straatinterviews zijn in Schiedam-Oost in samenwerking met studenten van het Lentiz LIFE College uitgevoerd. Ook het WOT heeft in Schiedam-Oost (op eigen initiatief) een aantal straatinterviews afgenomen. In Nieuwland is het promotieteam ingezet om te helpen bij het afnemen van de straatinterviews.

1.3. Bestuurlijk overleg

Naast het hele scala aan activiteiten die zijn uitgevoerd in de wijk, is regelmatig overleg geweest met wethouders en beleidsmakers. Een opdrachtgeversoverleg waarin zowel DOCK als de gemeente vertegenwoordigd zijn, heeft het proces begeleid.

1.4. Procesgroep

Zowel voor Schiedam-Oost als voor Nieuwland is een procesgroep ingesteld. De procesgroep is in het leven geroepen om de openheid van dialoog met alle betrokkenen te bewaken en advies te geven over de te nemen processtappen. De procesgroep heeft geen taak bij het bepalen van de inhoudelijke richting van het wijkcentrum. De inhoudelijke discussie vond plaats met alle betrokkenen uit de buurt die daar een bijdrage aan wilden leveren.

De procesgroep is samengesteld vanuit de verschillende groepen en partijen die actief zijn in desbetreffende wijk. De leden namen deel op persoonlijke titel maar wel vanuit hun achtergrond. Zie voor de samenstelling van de procesgroepen bijlage II.

*Promotieteam Nieuwland met onderzoekers na straatinterviews
Nolenslaan juni 2017*

2. Wijkverkenning en -ambities

Het onderzoek focust zich op de wijkcentra in de Schiedamse wijken Oost en Nieuwland. De wijk Schiedam-Oost is een vooroorlogse wijk van 86 hectare groot en wordt opgedeeld in acht buurten. De wijk Nieuwland is de eerste naoorlogse wijk van Schiedam. Nieuwland is met haar 185 hectare een stuk groter dan Oost. De wijk wordt onderverdeeld in zeven buurten.

In dit hoofdstuk wordt eerst kort een verkenning gegeven van de wijkcentra. Vervolgens worden beleidsmatige wijkambities voor zowel Oost als Nieuwland beschreven, gekoppeld aan de uitdagingen voor het Wijkhuis van de Toekomst. Deze beschrijving biedt context tegen welke de functionering en ontwikkeling van de wijkcentra moeten worden afgezet.

2.1. Wijkcentra

Schiedam-Oost

Het wijkcentrum in Schiedam-Oost, gevestigd aan de Boerhaavelaan 79, is in 1997 officieel geopend. Het wijkcentrum wordt beheerd door de welzijnsorganisatie DOCK en heeft, naast een ontmoetingsfunctie, ook een huisvestingsfunctie voor de bewonersvereniging (BVSO) en het Wijkondersteuningsteam (WOT).

Officiële opening 'Kluphuis Oost'

Het wijkcentrum in Oost is een alleenstaand gebouw op het Van 't Hoffplein. Het gebouw bestaat uit drie verdiepingen en beschikt over veertien ruimtes, waarvan een ontmoetingsruimte met een bar. Drie ruimtes daarvan dienen als kantoorruimte voor DOCK, twee ruimtes voor het WOT en één voor de BVSO. De resterende ruimtes zijn onder andere ingedeeld als gymzaal,

knutselruimte, cursuskeuken, vergaderruimte en muziek-repetitieruimte.

Bewegingsactiviteit wijkcentrum Oost

De ruimtes worden gebruikt voor een heel divers aantal activiteiten. Zo worden er diverse cursussen georganiseerd, van computercursussen tot verdedigingssporten en van schildercursussen tot muzieklessen. Ook worden er allerlei informatiebijeenkomsten georganiseerd en zijn er regelmatig ontmoetingsbijeenkomsten, zoals een eetcafé, kinderdisco en klaverjas-avonden. Zie bijlage VII voor een uitgebreid overzicht van de georganiseerde activiteiten.

Nieuwland

Het wijkcentrum in Nieuwland, gevestigd aan het Dr. Willem Dreesplein 2 is officieel geopend in 1995. Het wijkcentrum wordt, net als in Oost, beheerd door de welzijnsorganisatie DOCK en biedt vaste huisvesting aan het Wijkondersteuningsteam (WOT) en de Kansenfabriek (tot januari 2018).

Het wijkcentrum is gevestigd in een wooncomplex en strekt zich uit over de begane grond van het complex. Boven het wijkcentrum bevinden zich appartementen. Het wijkcentrum beschikt over een ontmoetingsruimte met een bar. Daarnaast zijn er veertien beschikbare ruimtes, waarvan twee permanent door DOCK worden gebruikt, twee door het WOT en één door de kansenfabriek. De resterende ruimtes zijn onder andere ingedeeld als een gymzaal, een keuken, een knutselruimte, een computerzaal en een vergaderzaal.

In de zalen wordt een heel scala aan activiteiten georganiseerd. Zo zijn er onder andere diverse taalcursussen, een fotografie cursus, een computercursus, een cursus kleding maken, kookcursussen, sport- en dansactiviteiten en informatiebijeenkomsten. Ook worden er regelmatig, net als in Oost, ontmoetingsbijeenkomsten georganiseerd. Zie bijlage VII voor een uitgebreid overzicht van alle activiteiten.

Grote zaal wijkcentrum Oost (boven) en knutselruimte wijkcentrum Nieuwland (onder)

Kookruimte wijkcentrum Oost (boven) en computerruimte Nieuwland (onder)

2.2. Wijkverkenning

Gedurende lange tijd is het gemeentelijk beleid van Gemeente Schiedam gericht op het verbeteren van de woon- en leefsituatie in Schiedam-Oost en Nieuwland. Uitkomsten uit diverse leefbaarheidsonderzoeken door de jaren heen toonden aan dat de situatie in deze wijken snel aan het verslechteren was en investeringen behoefde, zowel fysiek als sociaal.

Schiedam-Oost en Nieuwland zijn volgens de maatstaven van de veiligheidsindex getypeerd als ‘aandachtswijken’ (Kenniscentrum MVS, 2015). Volgens de Factsheet ‘Staat van Schiedam’ (Kenniscentrum MVS, 2015) worden beide wijken gekenmerkt door lage woonlasten, een laag besteedbaar inkomen, een groot aantal Schiedammers met een migratieachtergrond en een hoog aantal bijstandsgerechtigden en werkzoekenden. Zie bijlage VIII voor de bevolkings- en sociaaleconomische kenmerken van Schiedam-Oost en Nieuwland.

Met name Nieuwland scoort problematisch volgens de Sociale Index (Kenniscentrum MVS, 2015). De goedkope en verouderde woningvoorraad heeft een grote aantrekkingskracht op kansarme bewoners. De wijk is in 2007 door minister Ella

Vogelaar bestempeld als één van de veertig probleemwijken van Vogelaar¹.

2.3. Wijkambities

Om de situatie in Schiedam-Oost en Nieuwland te verbeteren, zijn sinds 2007 diverse wijkambities opgesteld.

Schiedam-Oost

In augustus 2012 is voor Schiedam-Oost een Wijkactieprogramma ‘Oost voor elkaar’ opgesteld door de Gemeente Schiedam. De aanleiding voor dit programma was een zorgwekkende situatie omtrent de sociale index en veiligheidsindex, de doorstroom van bewoners, de instroom van kansarme bewoners en de toestand van de woningvoorraad. Het doel van het Wijkactieprogramma was een gerichte aanpak om tot verbetering van de woon- en leefomgeving in Oost te komen (Gemeente Schiedam, 2012).

¹ *De veertig wijken van Vogelaar* betreft een lijst van 40 Nederlandse probleemwijken die op 22 maart 2007 door minister Ella Vogelaar van Wonen, Wijken en Integratie bekend werd gemaakt. In deze woongebieden werden gedurende de kabinetsperiode Balkenende IV extra investeringen gedaan gezien de stapeling van sociale, fysieke en economische problemen die zich daar voordeden.

In het Wijkactieprogramma wordt voorgesteld in te zetten op de volgende prioriteiten:

1. Beperken van verdere instroom van kansarme bewoners in de wijk;
2. Het aan het werk krijgen of voor een opleiding zorgen van huidige bewoners, met name jongeren;
3. Start van planvorming voor herstructurering van woningen in de Wetenschapsbuurt;
4. Informatie, advies en ondersteuning van kwetsbare wijkbewoners, vrijwilligers en mantelzorgers;
5. Versterken van de sociale binding door het stimuleren van netwerken van bewoners en ondernemers;
6. Verbeteren van de veiligheid, tegengaan van overlast, vervuiling en vernieling ('schoon, heel en veilig');
7. Verbeteren van de gezondheid van bewoners in de wijk, met name zuigelingensterfte en -ziekte en zwaarlijvigheid.

In november 2014 is 'De Koers van Oost' opgesteld. De kern hiervan is dat de bewoners bepalen welke richting Oost opgaat. De gemeente bewaart een zekere afstand, geeft de ruimte die nodig is, schept mogelijkheden en sluit - als daar behoefte aan is - aan bij netwerken van bewoners, ondernemers en organisaties die actief zijn in de wijk.

Vervolgens is in september 2015 'Het Pact van Oost' opgericht: een ambitieus verbond van zes betrokken mensen uit het maatschappelijke middenveld en Gemeente Schiedam met als doel het talent van Oost te helpen ontwikkelen en tot bloei te laten komen. Dit verbond heeft geleid tot het ontstaan van buurtinitiatieven als De Buren van Oost en Buurtwerkplaats De Buren. Vrijwilligers, professionals en ambtenaren werken meer samen om talent in de wijk een plek te geven. Ook de veiligheidsindex toont verbetering aan. In de beleving van de bewoners is Oost er wat veiligheid betreft op vooruit gegaan (Oost Pact Door, 2017).

Om ervoor te zorgen dat de stijgende lijn voortzet, is in mei 2017 'Oost Pact Door' ontwikkeld. Dit verbond pakt door op de oorspronkelijke doelstellingen: bewoners laten zien, voelen en ervaren dat zij zelf aandeelhouders van hun wijk zijn. De gemeente schetst perspectief, geeft bewoners de ruimte om aan het roer te staan en de koers te wijzigen, en stimuleert bewoners om zichzelf en anderen te helpen hun individuele kracht te (her)vinden en gezamenlijke krachten te bundelen.

In lijn hiervan is in 2016 het Netwerkteam Oost opgericht. Het netwerkteam is in het leven geroepen voor verdere versterking en uitbreiding van netwerken van bewoners en ondernemers om zo de sociale binding te vergroten. Het netwerkteam bestaat uit wijkbewoners en wijkprofessionals en bewoners (Oost Pact Door, 2017).

Nieuwland

In september 2007 is voor Nieuwland het Wijkuitvoeringsprogramma 2008-2017 opgesteld (Gemeente Schiedam, 2007). De aanleiding voor dit programma is dezelfde als in Oost: een zorgwekkende situatie omtrent de sociale index en veiligheidsindex, de doorstroom van bewoners en de instroom van kansarme bewoners.

Het Wijkuitvoeringsprogramma Nieuwland focust op vijf thema's:

1. Achter de voordeur;
2. Werken en leren;
3. Wonen en veiligheid;
4. Ontmoeten;
5. Gezondheid, met speciale aandacht voor Wibautplein en omgeving.

Als resultaat van dit Wijkuitvoeringsprogramma is in Nieuwland veel geïnvesteerd. De openbare ruimte op de Nolenslaan en het Dreesplein is aangepakt en er zijn nieuwe huur- en koopwoningen gebouwd. Er is een persoonsgebonden aanpak ontwikkeld voor overlastgevende groepen en er worden voorlichtingsactiviteiten gegeven op het gebied van gezondheid. Het Wijkondersteuningsteam is bovendien in het leven geroepen voor verbinding, advies en individuele ondersteuning. Er zijn vele vrijwilligers actief en nieuwe activiteiten gestart. Nieuwland is in de beleving ook veiliger geworden. De veiligheidsindex voor Nieuwland is gestegen van een 6,0 naar een 6,3 (Gemeente Schiedam, 2015).

Mozaïek uit het wijkcentrum Nieuwland: "ieder draagt een steentje bij"

Toch had deze investering niet het beoogde resultaat (Gemeente Schiedam, 2015). Het aantal werkzoekenden en bijstandsgerechtigden bleef hoog en steeg in een aantal buurten nog steeds meer dan gemiddeld. De gezondheid, het psychisch welbevinden, eenzaamheid, de sociale samenhang en het veiligheidsgevoel zijn nog steeds aandachtspunten in Nieuwland.

Daarom is het Wijkuitvoeringsprogramma in december 2015 hernieuwd. Er zijn nieuwe prioriteiten opgesteld voor 2016-2017. Deze prioriteiten zijn:

1. Continueren extra aandacht voor veiligheid in de wijk;
2. Wijkbewoners laten ontdekken wat ze kunnen door middel van de Kansenfabriek;
3. Duidelijkheid over beschikbaarheid voormalig schoolgebouw Nolenslaan voor activiteiten voor en door de wijk;
4. Budget voor winkeliersvereniging om aanvragen in te dienen (bijvoorbeeld voor het inhuren van een winkelstraatmanager);
5. Aandacht voor zwerfvuil;
6. Duidelijkheid van Woonplus over sloop en onderhoud woningen;
7. Aandacht voor ontmoeting en verbinding, onder andere via mobiele wijktafels (ambtenaren gaan de wijk in);

8. Continueren ondersteuning van vrijwilligersactiviteiten, zoals Speeleiland en beheergroep Wibautplein;
9. Vergroten ouderbetrokkenheid bij scholen en taallessen voor ouders;
10. Stimuleren gezonde leefstijl, sporten en bewegen;
11. Uitwerken 'Langer en gezond zelfstandig wonen'.

2.4. De uitdaging

Bovenstaande paragrafen geven een overzicht van de situatie in de wijken Schiedam-Oost en Nieuwland en de ambities van de gemeente en maatschappelijke partners voor verbetering van de wijk. De uitdaging voor de Wijkhuizen van de Toekomst is om onderdeel te zijn van de strategie en bij te dragen aan de verbetering van de wijken. Dit vraagt om een aanscherping van gemeentelijk beleid en een duidelijke opdracht aan welzijns- en maatschappelijke organisaties. Op dit moment ontbreekt een duidelijke visie vanuit de gemeente op de wijkcentra in de twee wijken en de rollen en verantwoordelijkheden van zowel de gemeente als welzijnsorganisaties bij de uitwerking van de visie. DOCK wordt nu door de gemeente in haar contract gehouden aan 34 prestatievelden die op gemeentelijk niveau zijn gedefinieerd en niet zijn afgestemd op de specifieke behoefte in een wijk en de rol van een wijkcentrum daarin (DOCK, 2017).

3. Gewenst toekomstbeeld: functie en rol wijkcentra

In dit hoofdstuk wordt het gewenste toekomstbeeld over de functie en de rol van de wijkcentra in de wijk geschetst. Dit gewenste toekomstbeeld komt voort uit de gesprekken met bewoners, ondernemers en wijkprofessionals. Dit is een streefbeeld, als het ware een 'foto' van de toekomst.

Achtereenvolgens wordt het gewenste toekomstbeeld besproken voor het wijkcentrum in Schiedam-Oost en het wijkcentrum in Nieuwland.

3.1. Wijkcentrum Oost

De buurt is uitgesproken over de gewenste functie en rol van het wijkcentrum in de wijk. Opvallend is dat de gesproken bewoners, ondernemers en wijkprofessionals het vrijwel unaniem eens zijn over het bestaansrecht van een wijkcentrum in de wijk. Een wijkcentrum in een wijk is volgens hen van essentieel belang voor de sociale cohesie, de ontmoeting met andere buurtbewoners en voor de informatie- en hulpvoorziening in een wijk. Daarmee speelt het wijkcentrum een belangrijke rol in het doorbreken van een sociaal isolement voor met name ouderen. Het wijkcentrum kan volgens de bewoners ook een rol spelen in het oplossen van problematiek

rondom jongeren. Activiteiten voor jongeren houdt hen van de straat en kan positief bijdragen aan het voorkomen van (hang)overlast op latere leeftijd. De combinatie van welzijn en ondersteuning (WOT) is gewenst.

Vrijwilligers Theo en Chan en actieve bezoeker Trees wijkcentrum Oost

Het wijkcentrum op de Boerhaavelaan is, wat bewoners en professionals betreft, in de toekomst een gezellig en uitnodigend wijkcentrum met een sfeer van harmonie, saamhorigheid en laagdrempeligheid. Iedere geïnteresseerde

is welkom, ongeacht leeftijd, geslacht, opleidingsniveau of (culturele) achtergrond. Vrijwilligers hebben een vriendelijke en positieve houding naar bezoekers. Vrijwilligers, professionals en het beheer opereren vanuit een gezamenlijke visie op het wijkcentrum.

Het wijkcentrum en de activiteiten die worden aangeboden zijn bekend onder buurtbewoners en sluiten goed aan bij de behoeftes in de wijk. Het wijkcentrum vervult niet alleen de functie van ontmoeting tussen buurtbewoners, maar voorziet ook in een informatiebehoefte van buurtbewoners over zaken die hen aangaan. Het wijkcentrum zoekt bovendien naar verbinding met andere initiatieven in de wijk. Behoeftes van buurtbewoners landen in de toekomst op diverse plekken in de wijk.

Fysiek is het Wijkhuis van de Toekomst een uitnodigend wijkcentrum met een huiskamersfeer. Ontmoeting staat centraal, met name op de begane grond. Bezoekers zien bovendien meteen waar ze bij wie terecht kunnen. Het Van 't Hofplein wordt gezien als de 'buitenruimte' van het wijkcentrum. Het beheer is professioneel georganiseerd met ondersteuning door vrijwilligers.

Activiteit Lela-groep wijkcentrum Oost

3.2. Wijkcentrum Nieuwland

De gewenste functie en rol van het wijkcentrum zien bewoners en professionals in Nieuwland in grote lijn hetzelfde als in Oost. Het Wijkhuis van de Toekomst in Nieuwland is voor bewoners en wijkprofessionals een laagdrempelig wijkcentrum voor de hele buurt. Het is een plek voor ontmoeting tussen en koppeling van buurtbewoners. Vrijwilligers hebben een uitnodigende houding ten opzichte van bezoekers. Ook in Nieuwland wordt de koppeling tussen welzijn en ondersteuning (WOT) als

gewenst gezien. De activiteiten die worden aangeboden sluiten aan bij de behoeften van buurtbewoners. Voor de verschillende doelgroepen in de wijk (kinderen, jongeren, ouderen, moeders, vaders, hoogopgeleiden, etc.) worden activiteiten aangeboden. Er is communicatie over de mogelijkheden van het wijkcentrum en de activiteiten die worden aangeboden.

Opvallend is dat in Nieuwland - nog meer dan in Oost - samenwerking tussen de verschillende initiatieven essentieel wordt gevonden. Nieuwland is qua oppervlakte groter dan Oost. Activiteiten worden lokaal in de wijk (dus op buurtniveau) gewenst, omdat de afstand tot het wijkcentrum voor bepaalde buurten uit de wijk (te) groot is. Om te voorkomen dat er losse eilandjes ontstaan, is samenwerking tussen verschillende initiatieven van belang. Bovendien is het gebouw aan het Dreesplein niet geschikt voor alle activiteiten, met name activiteiten waarbij muziek van belang is. Die activiteiten kunnen goed ergens anders landen.

Fysiek is het Wijkhuis van de Toekomst aan het Dreesplein in Nieuwland een goed onderhouden, schone locatie. Het gebouw wordt beheerd door professionals, aangevuld met gemotiveerde en betrokken vrijwilligers.

Huidige omgangsregels wijkcentrum Nieuwland

4. De buurt aan het woord: analyse huidige situatie

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de gevoerde gesprekken en interviews met bewoners, ondernemers en wijkprofessionals teruggekoppeld. De buurt spreekt hier haar mening uit over het huidige functioneren van het wijkcentrum en de behoeften voor de toekomst. Achtereenvolgens worden de resultaten van de straatinterviews in Schiedam-Oost en in Nieuwland teruggekoppeld. Daarna komen algemene bevindingen en meer gedetailleerde bevindingen aan bod.

4.1. Terugkoppeling straatinterviews Oost

In de periode juni, juli en augustus 2017 zijn in totaal 89 straatinterviews afgenomen. 57 interviews zijn met behulp van studenten van het Lentiz LIFE College gedaan. Op diverse plekken in de wijk zijn op een woensdagavond en een vrijdagmiddag willekeurige bezoekers gevraagd naar hun mening over het huidige wijkcentrum, activiteiten in de wijk en wensen voor de toekomst. De andere 32 interviews zijn door medewerkers van het WOT gedaan tijdens activiteiten van het vakantieteras, georganiseerd door het WOT zelf.

Groepsgeprek buurtbewoners Rotterdamsedijk 21 juni 2017

Buurtactiviteiten

Vrijwel alle geïnterviewden, 91%, geven aan buurtbewoners uit de eigen buurt te kennen. Dit contact is heel gevarieerd: van elkaar groeten tot activiteiten ondernemen met elkaar.

Iets meer dan de helft van de geïnterviewden, 52%, doet niet mee aan buurtactiviteiten. 44% doet dit wel. Zij doen met name mee aan sport gerelateerde activiteiten en evenementen. Daarbij moet worden opgemerkt dat 32 ondervraagden geïnterviewd zijn bij een buurtactiviteit - het vakantieteras,

georganiseerd door het WOT - en dus deelnemen aan wijkactiviteiten. Het werkelijke percentage bewoners dat niet deelneemt aan buurtactiviteiten kan in werkelijkheid dus iets hoger zijn.

Opvallend is dat ongeveer de helft van de bevroagden, 46%, activiteiten mist in de wijk. Vooral activiteiten lokaal in de buurt worden gemist. Denk hierbij aan straatfeesten en -barbecues. Ook sportactiviteiten en activiteiten specifiek voor kinderen, ouderen, vrouwen en hoogopgeleiden worden gemist. Het merendeel ziet deze activiteiten niet alleen landen in het wijkcentrum, maar juist ook lokaal in de buurt zelf.

Opmerkelijk is bovendien dat bij de vraag welke activiteiten worden gemist een aantal keer specifiek wordt benoemd dat niet per se activiteiten worden gemist, maar dat de communicatie over bestaande activiteiten. De aangeboden activiteiten zijn niet altijd bij iedereen bekend. Ook wordt er specifiek geantwoord dat veel activiteiten in de loop der jaren door bezuinigingen zijn verdwenen, en dat ze daarom worden gemist.

Wijkcentrum

Iets meer dan de helft van de geïnterviewden, 52%, bezoekt het wijkcentrum. Bezoekers geven aan het wijkcentrum vooral te bezoeken vanwege de activiteiten die worden georganiseerd, de gezelligheid en ontmoeting met anderen en voor hulp en informatie. Ook zeggen respondenten in Oost - meer dan in Nieuwland - specifiek voor bepaalde personen (vrijwilligers/bekenden) naar het wijkcentrum te komen.

Daarentegen bezoekt 48% van de geïnterviewden het wijkcentrum niet. Dit komt enerzijds door een gebrek aan tijd en/of behoefte, anderzijds vanwege onbekendheid met het wijkcentrum en de activiteiten en/of mogelijkheden. Ook de heersende sfeer wordt door een aantal respondenten specifiek genoemd als reden om het wijkcentrum niet te bezoeken. Dit is een gemiste kans.

Opvallend is dat het absolute merendeel van de respondenten het wijkcentrum belangrijk vindt. 91% vindt een wijkcentrum van belang voor de sociale cohesie in een wijk. Het kan voor sommige bewoners een onmisbare plek zijn om naartoe te gaan om een sociaal isolement te voorkomen. Bovendien kan het wijkcentrum een rol vervullen in de informatie en hulpvoorziening in een wijk.

Energie en interesse

Meer dan de helft van de geïnterviewden geeft aan in de toekomst meer betrokken te willen zijn bij het wijkcentrum. 28% van de geïnterviewden wil graag op de hoogte blijven van de activiteiten en gebeurtenissen in het wijkcentrum. 12% wil graag meedoen met activiteiten zoals een buurtfeest of buurtbarbecue. 13% wil ondersteuning bieden bij (nieuwe) activiteiten. Nog eens 13% wil (nieuwe) activiteiten organiseren, zoals een wijkbarbecue of een spelletjesmiddag. Het ontbreekt dus niet aan energie in de wijk en interesse in het wijkcentrum!

Achtergrondinformatie

Geslacht	Aantal
Man	24
Vrouw	55
Onbekend	10
Totaal	89

Tabel 1: verdeling man/vrouw

Leeftijd	Aantal
10-19 jaar	6
20-29 jaar	13
30-39 jaar	15
40-49 jaar	19
50-59 jaar	6
60-69 jaar	8

70-79 jaar	4
80-89 jaar	2
Onbekend	16
Totaal	89

Tabel 2: leeftijdsverdeling

Bezigheid	Aantal
Werkend	37
Op zoek naar werk	5
Niet werkend	22
Studerend	10
Onbekend	15
Totaal	89

Tabel 3: bezigheid

Land van herkomst	Aantal
Nederland	25
Turkije	2
Marokko	1
MOE-land*	4
Overig westers	8
Overig niet-westers	16
Onbekend	35
Totaal	89

Tabel 4: verdeling land van herkomst

**Landen uit Midden- en Oost-Europa*

Woonwijk	Aantal
Stadserf	1
Natuurkundigenbuurt	2
Singelkwartier	13
Stationsbuurt	1
Wetenschapsbuurt	0
Newtonbuurt	23
Rotterdamsedijk	16
Nieuw-Mathenesse	0
Onbekend	33
Totaal	89

Tabel 5: verdeling woonbuurten Schiedam-Oost

Excursie Nieuwland tijdens 50-jarig bestaan Wonen en Leven

4.2. Terugkoppeling straatinterviews Nieuwland

In de maand juni 2017 zijn er in samenwerking met het promotieteam Nieuwland in totaal 90 interviews afgenomen in Nieuwland. Op een donderdagavond, een zaterdagmiddag en een zondagmiddag zijn op verschillende plekken in Nieuwland buurtbewoners uit de wijk gevraagd naar hun mening over het wijkcentrum, activiteiten in de wijk en wensen voor de toekomst.

Buurtactiviteiten

Het merendeel van de geïnterviewden, welgeteld 91%, geeft aan andere buurtbewoners te kennen. Het contact varieert van elkaar groeten tot activiteiten ondernemen met elkaar.

Ongeveer twee derde, 62%, neemt geen deel aan wijkactiviteiten. 34% doet dit wel. Opvallend is dat meer dan de helft, 61%, activiteiten mist in de wijk, met name activiteiten voor kinderen, jongeren en ouderen. Ook sportactiviteiten worden gemist. Deze cijfers zijn aanzienlijk hoger dan in Schiedam-Oost, waar 52% van de respondenten niet deelneemt aan wijkactiviteiten en 46% activiteiten in de wijk mist. Een oorzaak hiervan kan wellicht gevonden worden in het feit dat Nieuwland groter is dan Schiedam-Oost. Meer activiteiten lokaal in de buurt, bijvoorbeeld op straat, op pleintjes en in sportzalen, worden belangrijk gevonden.

Het aanbieden van meer (sport)activiteiten voor jongeren tussen 12 en 25 jaar wordt in Nieuwland regelmatig door geïnterviewden als oplossing genoemd voor de ervaren overlastproblemen. Sportactiviteiten zien zij als een goede methode om jongeren 'van de straat' te houden en tegelijk bepaalde normen en waarden mee te geven. Dit kan overlast op latere leeftijd voorkomen.

Wijkcentrum

Opvallend is dat haast iedere ondervraagde het bestaan van een wijkcentrum belangrijk vindt, welgeteld 89%. Met name vanwege de verbindende-/ontmoetingsfunctie die een wijkcentrum heeft in de wijk.

Iets meer dan de helft van de geïnterviewden, 57%, geeft aan het wijkcentrum te bezoeken. Let wel: 16 mensen (18%) hiervan zijn tijdens een activiteit *in* het wijkcentrum bevraagd. 4 mensen daarvan geven aan eenmalig in het wijkcentrum te zijn. 52% van de respondenten komen dus vaker dan het moment waarop ze zijn bevraagd. In Nieuwland wordt, vaker dan in Oost, de aangeboden activiteiten als reden voor het bezoek genoemd. Bezoekers komen ook voor de gezelligheid en ontmoeting met anderen en voor hulp en informatie. 7 respondenten geven hun vrijwilligersactiviteiten als reden voor het bezoek aan het wijkcentrum. Dit is niet verwonderlijk, gezien de 16 interviews

die tijdens een activiteit in het wijkcentrum zijn afgenomen. Een aantal respondenten daarvan is vrijwilligers in het wijkcentrum.

Het resterende deel, 43%, bezoekt het wijkcentrum niet. De meest voorkomende reden hiervoor is een gebrek aan tijd en behoefte, maar ook vanwege de onbekendheid met de activiteiten en mogelijkheden in het wijkcentrum. Voor 18,6% is die onbekendheid de reden waarom zij het wijkcentrum niet bezoeken. Ook wordt vier keer specifiek benoemd dat het aanbod van activiteiten niet aansluit bij de behoefte en vier keer specifiek dat de respondent zich niet thuis voelt in het wijkcentrum. Voorts spelen praktische argumenten mee: 'na werktijd is het wijkcentrum gesloten' en 'het ligt niet in de buurt'. Hier liggen kansen voor verbetering.

Energie en interesse

Opvallend is dat ongeveer de helft van de geïnterviewden aangeeft graag in de toekomst meer betrokken te willen zijn bij het wijkcentrum. 20% van de geïnterviewden wil graag op de hoogte blijven van de activiteiten en gebeurtenissen in het wijkcentrum. 9% wil graag meedoen met activiteiten. 11% wil ondersteuning bieden bij (nieuwe) activiteiten. Nog eens 6% wil (nieuwe) activiteiten organiseren. Ook in Nieuwland ontbreekt het niet aan energie en interesse in het wijkcentrum!

Achtergrondinformatie

Geslacht	Aantal
Man	37
Vrouw	51
Onbekend	2
Totaal	90

Tabel 1: verdeling man/vrouw

Leeftijd	Aantal
10-19 jaar	3
20-29 jaar	13
30-39 jaar	19
40-49 jaar	14
50-59 jaar	18
60-69 jaar	11
70-79 jaar	6
80-89 jaar	2
Onbekend	4
Totaal	90

Tabel 2: leeftijdsverdeling

Bezigheid	Aantal
Werkend	36
Op zoek naar werk	2
Niet werkend	27
Studerend	7
Anders:	
- Vrijwilligerswerk	3
Onbekend	15
Totaal	90

Tabel 3: bezigheid

Land van herkomst	Aantal
Nederland	12
Turkije	12
Marokko	10
MOE-landen*	1
Overig westers	2
Overig niet-westers	28
Onbekend	25
Totaal	90

Tabel 4: verdeling land van herkomst

**Landen uit Midden- en Oost-Europa*

Woonwijk	Aantal
Spieringshoek	1
Staatsliedenbuurt	6
Vakbondsliedenbuurt	0
Hollandiabuur	0
Schiehart	15
Nolensbuurt	24
Wibautbuurt	13
Onbekend	31
Totaal	90

Tabel 5: verdeling woonbuurten Nieuwland

Straatinterviews Nieuwland met het promotieteam

4.3. Algemene bevindingen

Op basis van de uitkomsten van het behoefteonderzoek en de analyse worden bevindingen gepresenteerd. Deze paragraaf gaat in op de algemene bevindingen. In de volgende paragraaf worden meer gedetailleerde bevindingen voor de wijkcentra in Schiedam-Oost en Nieuwland toegelicht.

- i. Wijkbewoners vinden het bestaan van wijkcentra belangrijk. Er vinden ook veel activiteiten plaats door professionals enthousiast ondersteund voor vrijwilligers uit de wijk (zie bijlage VII). Wijkbewoners zien het belang van de wijkcentra vooral voor informatievoorziening, ontmoeting, gezamenlijke activiteiten en ondersteuning. De koppeling van welzijnsactiviteiten en ondersteuningsactiviteiten vanuit het WOT worden gewaardeerd.
- ii. Er is veel inspanning verricht om Schiedam-Oost en Nieuwland te verbeteren. Sinds 2007 hebben gemeente en partnerorganisaties diverse strategieën opgesteld om de woon- en leefomgeving in beide wijken te verbeteren en om talent een plek te geven in de wijk (zie hoofdstuk 2). De rol en positie van de wijkcentra en satellietlocaties is hier echter niet in meegenomen. De relatie tussen (activiteiten in) het wijkcentrum en de koers van de wijk is niet direct duidelijk.

Uiteraard zijn de welzijnsactiviteiten van DOCK wel gekoppeld aan prestaties die op stedelijk niveau geformuleerd zijn. Keuzes die worden gemaakt voor (activiteiten in) het wijkcentrum, worden echter niet vanzelfsprekend vanuit een wijkvisie gemaakt. Op wijkniveau is het niet duidelijk wie regie heeft voor de programmering van activiteiten. De programmering lijkt verdeeld te zijn over verschillende partijen: gemeentelijke wijkprocesmanagers, DOCK, de woningcorporatie (in geval van Nieuwland) en andere wijkorganisaties. Als gevolg staan keuzes voor (activiteiten in) het wijkcentrum vaak op zichzelf, in plaats van dat ze bijdragen aan grotere doelen op wijkniveau. Dit is tevens zichtbaar bij het verdelen van wijkbudgetten bij nieuwe initiatieven. Er is enige kritiek hoorbaar onder bewoners en ondernemers die van mening zijn dat niet ieder gehonoreerd initiatief even goed bijdraagt aan het welbevinden en de strategie van de wijk.

- iii. Het ontbreken van een strategie is tevens zichtbaar in het aanbod van activiteiten. De activiteiten in het wijkcentrum zijn onderling nauwelijks verbonden en lopen (in de perceptie van de respondenten) terug in aantallen (bezoekers)². De verschillende organisaties organiseren op eigen initiatief

² Wij spreken bewust over 'in de perceptie van'. Wij zijn niet gaan graven in aantallen bezoekers en activiteiten over de jaren. Dat behoort tot een dieper gravende studie die buiten de scope van onze activiteiten valt.

activiteiten, zonder dat verbinding plaatsvindt. Soms wordt deze verbinding (WOT – DOCK) wel gezocht, maar kan deze niet organisatorisch vertaald worden (bijvoorbeeld door het gebrek aan tijd binnen bestaande contractafspraken). De verbinding tussen de collectieve activiteiten (DOCK) en de individuele ondersteuning (WOT) is beperkt. Er ligt een kans in het versterken van de relatie.

- iv. Hetzelfde geldt voor de samenwerking tussen het wijkcentrum en de verschillende buurtinitiatieven. Er zijn veel initiatieven in de wijk, zowel in Schiedam-Oost als in Nieuwland. Deze initiatieven opereren echter veelal als losse eilandjes. Medewerkers uit het wijkcentrum zijn zelfs niet altijd op de hoogte van de activiteiten elders in de wijk en andersom. In het versterken van deze relatie ligt een kans.
- v. Daarnaast blijken buurtbewoners behoefte te hebben aan bepaalde activiteiten die niet altijd in het wijkcentrum worden georganiseerd. Deze behoefte is niet altijd (volledig) in beeld bij de welzijnsorganisatie. Er blijkt bovendien energie te zijn bij wijkbewoners om activiteiten te ondernemen en (mede) te organiseren. Sinds de contractering door de gemeente onder het beleid van Welzijn Nieuwe Stijl en bezuinigingen door de gemeente is de welzijnsorganisatie enigszins afwachtend tot er initiatief komt vanuit de buurt. Het opbouwwerk is sinds de

invoering van de decentralisaties door de gemeente geplaatst in de Wijkondersteuningsteams (WOT). Binnen die context is er minder ruimte om er als opbouwwerker op uit te trekken in de buurt. De invulling van de vraaggerichte manier van werken, de incorporatie van opbouwwerk in het WOT en de beperkte ruimte in de contractering van de welzijnsorganisaties voor het erop uit trekken in de buurt, resulteren in een afwachtende en minder outreachende werkwijze (behalve de jongerenwerkers die expliciet de opdracht hebben om de straat op te gaan en contacten te leggen).

- vi. In de wijk ligt een duidelijke vraag naar ruimte én ondersteuning. Bewoners zien liever voorlopig geen zelfbeheer van het wijkcentrum. Bij zelfbeheer zijn gemotiveerde trekkers met voldoende capaciteit essentieel. Bovendien zijn bewoners zowel in Schiedam-Oost als in Nieuwland bang dat exploitatie met als doel het bereiken van kostendekking (uiteindelijk zonder of met beperkte subsidie) een negatief effect zal hebben op het wijkcentrum, en dat met name de kosten van activiteiten omhooggaan. Het wijkcentrum zal dan waarschijnlijk minder laagdrempelig worden voor alle buurtbewoners. Wijkcentrum de Erker wordt door bewoners uit Oost en Nieuwland bijvoorbeeld veelal genoemd als een mooi voorbeeld, maar (nog) niet voor beide wijken.

- vii. Voorts bedienen beide wijkcentra een specifieke doelgroep. Met name laagopgeleide, gepensioneerde en (met name in Oost) autochtone mensen voelen zich welkom in het huidige wijkcentrum. De vraag is of dit erg is. De doelgroepen die niet in het wijkcentrum worden bediend, moet wel ergens anders terecht kunnen voor hun behoefte. Waar je deze doelgroepen en hun behoeftes laat landen, moet een onderdeel worden van de strategie.

Cursisten computerles wijkcentrum Oost

4.4. Gedetailleerde bevindingen wijkcentra Schiedam-Oost en Nieuwland

Strategie, rol en functie

- i. Zowel in het wijkcentrum in Schiedam-Oost als in Nieuwland wordt een heel scala aan activiteiten georganiseerd. Van sporten tot eetgroepen, van bingo tot dansen en van een financieel spreekuur tot themamiddagen voor ouders (zie bijlage VII). Daarnaast is het wijkcentrum door de huisvesting van het WOT een plek voor ondersteuningsvragen van alle wijkbewoners. Het verband tussen de activiteiten in de wijkcentra en de strategie voor het wonen en leven in de wijk is echter niet altijd duidelijk. Activiteiten concurreren soms van elkaar en lopen in de perceptie van medewerkers en vrijwilligers van het wijkcentrum terug in aantallen³.

Conclusie: programmering in het wijkcentrum vindt plaats op basis van directe behoeftes en de door de gemeente geformuleerde prestatievelden. Programmering op basis van behoefte is op zich prima. Echter, de verbinding tussen de activiteiten en de relatie met een onder de auspiciën van de gemeente ontwikkelde wijkstrategie ontbreekt.

³ In het kader van onze verkenning hebben we dit niet verder onderzocht maar signaleren we deze perceptie.

Promotie activiteiten wijkcentrum Nieuwland (boven) en Oost (onder)

Computerles wijkcentrum Oost

ii. Er zijn bovendien allerlei bewonersinitiatieven buiten de wijkcentra georganiseerd, al dan niet ondersteund door DOCK, zoals de Mobiele Buurtpost en de Buurtwerkplaats in Oost en het Puttertje, Wibautplein, en het Alevitische gebedshuis in Nieuwland. Dat is een goede zaak, helemaal gezien de behoefte van bewoners om activiteiten meer lokaal te organiseren. De verschillende initiatieven werken echter beperkt samen en weten in sommige gevallen niet van elkaars bestaan af of worden als concurrent gezien (in activiteiten en financiering). Voor bewoners is het soms onduidelijk waar zij terecht kunnen. Daarnaast heerst er enige onvrede over de verdeling van de wijkbudgetten onder de verschillende initiatieven.

Conclusie: het is een goede zaak dat er diverse initiatieven bestaan van bewoners of professionals die in de wijk wonen en werken. Er is echter weinig onderlinge samenwerking en wederzijdse versterking tussen de verschillende initiatieven.

iii. Diverse ontwikkelingen in de buurt hebben invloed op activiteiten van de wijkcentra. Door de ontwikkelingen van het Meesterwerk in Nieuwland verdwijnt de Kansenfabriek bijvoorbeeld uit het wijkcentrum. Dit is een beslissing van de gemeente. Er is echter geen afstemming vanuit de gemeente met DOCK over dergelijke besluiten en de gevolgen daarvan voor het wijkcentrum. In Oost is een ontwerp- en

verbouwingstraject gaande voor de Peperklip, een basisschool dichtbij het wijkcentrum. De wens leeft om een Integraal Kindcentrum te ontwikkelen. Daarbij wordt gekeken naar de stedenbouwkundige opzet van de wijk en naar voorzieningen. Keuzes voor een dergelijk centrum hebben gevolgen voor het wijkcentrum.

Conclusie: ontwikkelingen in de wijk bieden kansen, maar ook bedreigingen voor het wijkcentrum en de verschillende bewonersinitiatieven in de wijk. Het is onmisbaar dergelijke ontwikkelingen te bekijken vanuit een ontwikkelstrategie van de wijk, zodat keuzes hierin bijdragen aan het welbevinden van de wijk.

- iv. Diverse bewonersinitiatieven ervaren vereisten vanuit de gemeente als belastend. St. Multicultureel Schiedam wilde bijvoorbeeld een de-radicaliseringsprogramma ontwikkelen. Vanuit de gemeente moest ze echter samenwerken met Radar om een subsidie te krijgen. Hierdoor haakte ze af. Het initiatief op het Wibautplein was opgelucht toen het uiteindelijk geen stichting hoefde te worden en vrijwilligers juist konden doen wat zij leuk vonden.

Conclusie: professionele ondersteuning van DOCK bij wijkinitiatieven is gewenst (bijv. bij administratie; verkrijgen subsidies; organisatie). Vrijwilligers willen doen wat ze leuk vinden en waar ze goed in zijn. Belast ze niet 'bureaucratische'

taken waardoor energie wegvloeit. Leer van de goede voorbeelden zoals het Wibautplein.

- v. Bewoners geven aan behoefte te hebben aan activiteiten meer lokaal in de wijk. Met name in Nieuwland is deze behoefte sterk aanwezig, door de grootte van de wijk. Door de afstand is het niet voor iedereen even makkelijk om naar het wijkcentrum te gaan. Ook is er zowel in Oost als in Nieuwland behoefte aan meer activiteiten voor kinderen en jeugd, ouderen, hoger opgeleiden, vrouwen, sport en in Oost voor Bulgaren/Polen. Ook is er behoefte aan een (grotere) informatiefunctie in het wijkcentrum: een plek waar men terecht kan voor informatie over de wijk en kwesties die bewoners aangaan en voor hulpvragen. Tegelijk is er energie bij wijkbewoners om activiteiten te ondernemen en (mede) te organiseren, bijvoorbeeld bij Poolse bewoners in Oost. Bewoners geven aan vaak niet goed te weten waar ze met een initiatief terecht kunnen.

Conclusie: vraag en aanbod weten elkaar niet goed te vinden. De behoeftes zijn niet altijd (volledig) in beeld bij de welzijnsorganisatie. Er wordt gewacht tot bewoners met initiatieven komen die echter niet 'vanzelf' komen. Aan de andere kant lopen activiteiten (in de perceptie van betrokkenen) juist terug.

- vi. Tegelijkertijd is niet iedereen op de hoogte van de activiteiten en mogelijkheden in het wijkcentrum. In sommige gevallen is er behoefte aan bepaalde activiteiten die al worden aangeboden, zoals in Oost de Bulgaren die behoefte hebben aan hulp bij het invullen van formulieren. Dit bleek ook uit de straatinterviews. Ook WOT-medewerkers weten niet altijd welke activiteiten in het wijkcentrum plaatsvinden.

Conclusie: informatie over activiteiten bereikt wijkbewoners en (wijk)professionals niet altijd voldoende.

Bar wijkcentrum Oost

- vii. Beide wijkcentra in Oost en in Nieuwland worden door bewoners hoogdrempelig gevonden. Gebruikers zijn vaak laagopgeleid en mensen met tijd (pensioen; zonder werk). Mede door de houding van (sommige) vrijwilligers voelen bepaalde groepen zich buitengesloten. Verschillende situaties hebben zich voorgedaan waarbij bijvoorbeeld Bulgaren, maar ook autochtone Nederlanders, die wel binnenkomen negatief worden benaderd en zich daarom niet welkom voelen.

Conclusie: het wijkcentrum dient op dit moment niet iedere bewonersgroep in de wijk en wordt niet als gastvrij ervaren.

Structuur

- i. DOCK is hoofdhuurder van het wijkcentrum. Het WOT is permanente onderhuurder. In Oost is ook de BVSO een onderhuurder en in Nieuwland de Kansenfabriek. Daarnaast zijn er organisaties die ruimtes huren voor activiteiten (naast de activiteiten die door DOCK georganiseerd en begeleid worden). Er vindt overleg plaats tussen het WOT, DOCK en de gemeentelijke wijkprocesmanager (driehoeksoverleg). Dit overleg is niet direct gericht op programmering van activiteiten. Met andere gebruikers bestaat niet direct een overleg.

Conclusie: het is goed dat een driehoeksoverleg plaatsvindt. Dit is een goede basis voor verdere uitbouw en verbinding tussen zorg en welzijn, tussen individuele ondersteuning en collectieve oplossingen. Het vormt een goede start voor verdere

ontwikkeling van een programmeringsplatform, waar afstemming over de programmering van activiteiten plaatsvindt.

- ii. In het wijkcentrum Oost worden de ruimtes die gehuurd worden door de BVSO en het WOT ervaren als verworven recht en verdedigd. Het contract met de BVSO is onduidelijk. DOCK lijkt zelf geen zeggenschap te hebben over de ruimtes. Deze situatie is ontstaan vanuit een ver verleden waarin de gemeente, SWS Welzijn en de BVSO de huisvesting en relatie tussen de BVSO en het wijkcentrum bespraken. Dit heeft zo ver als wij konden nagaan nooit tot een formeel getekende overeenkomst geleid. Daarnaast is een aantal BVSO (bestuurs)leden heel actief als vrijwilliger in het wijkcentrum. De enorme inzet en betrokkenheid van hen is bewonderingswaardig en natuurlijk erg positief. Er lijkt echter een rol-verwarring te bestaan tussen enerzijds de BVSO als belangenbehartigende organisatie van wijkbewoners die onderdak heeft gekregen in het wijkcentrum en de BVSO (bestuurs)leden die als vrijwilliger actief zijn in het wijkcentrum in activiteiten die onder auspiciën van DOCK worden georganiseerd.

Conclusie: DOCK's rol als hoofdhuurder t.a.v. de huisvesting en de rolverdeling met de onderhuurders (met name de BVSO) is onduidelijk. Opheldering hierover is wenselijk.

Open loket WOT wijkcentrum Oost

- iii. Er vindt weinig tot geen afstemming plaats tussen DOCK en de onderhuurders van het wijkcentrum over activiteiten. Verschillende partijen organiseren (soms overlappende) activiteiten vanuit zichzelf, zonder dat (voldoende) verbinding en samenwerking wordt gezocht of gevonden, wellicht omdat de verantwoordelijkheden en mogelijkheden daartoe in de contracten beperkt zijn. Het WOT vult de behoefte aan collectieve activiteiten in vanuit het eigen perspectief, omdat deze activiteiten ontbreken en het WOT dit ook binnen het eigen mandaat kan oppakken. Het WOT heeft daarvoor ook een opbouwwerker in het team. DOCK organiseert vanuit haar perspectief en gemeentelijk geformuleerde prestatie-indicatoren binnen haar contract activiteiten en verhuurt ruimtes aan derden. Het WOT en DOCK overleggen over de 'collectieve' activiteiten. Echter, het WOT heeft aangegeven dat dit niet automatisch betekent dat collectieve activiteiten dan ook door DOCK uitgevoerd worden. DOCK zet in op verbetering van de afstemming binnen de verschillende rollen en opdrachten met een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het collectieve aanbod.

Conclusie: de verbinding tussen de collectieve activiteiten (DOCK) en de individuele ondersteuning (WOT) is beperkt. In praktijk is er wel overleg maar onvoldoende afgestemde programmering van activiteiten tussen DOCK en het WOT. Er ligt een kans in de versterking van de relatie.

WOT in het wijkcentrum Oost

Systemen

- i. Als gevolg van de bezuinigingen in het beheer zijn er beperkte openingstijden. Er wordt nu 1,34 fte ingezet voor beheer van twee wijkcentra. Beheer wordt aangevuld met 'vrijwilligers' van met name Stroomopwaarts. Tegelijkertijd heeft DOCK de opdracht om de wijkgebouwen minimaal 5 dagen per week beschikbaar te hebben voor activiteiten van bewoners en wijkorganisaties. Het wijkcentrum is 's avonds en in het weekend beperkt geopend (met professionele beheerders), juist wanneer de vraag vanuit de buurt groot is. Dat is een beeld dat in de gesprekken met bewoners leeft. Wellicht omdat men

dan niet kan binnenlopen voor een kopje koffie. Aan de andere kant zijn activiteiten leidend in de openingstijden. Er worden geen activiteiten geweigerd, stelt DOCK. Op zaterdag overdag wordt in Oost het gehele gebouw gebruikt door de Poolse vereniging zonder de aanwezigheid van een professionele beheerder.

Conclusie: de vraag om ruimtes vanuit de buurt en activiteiten op een voor bewoners gelegen moment kan - als er plek is - gehonoreerd worden. Dit beeld leeft niet (altijd) bij bewoners. Er lijkt hier een misverstand in de communicatie zijn. Soms worden activiteiten georganiseerd zonder de aanwezigheid van een professionele beheerder die de verantwoordelijkheid kan dragen voor het gebouw. Dit is een risico bij calamiteiten. DOCK stelt dat wel altijd een BHV-er aanwezig is, ook als de opening door vrijwilligers geregeld is.⁴ Dat laatste wordt door respondenten betwijfeld. Wellicht is communicatie hierover noodzakelijk.

- ii. Ruimtes in het wijkcentrum worden verhuurd aan organisaties/initiatieven die daarom vragen (zie bijlage VII). Hoewel er duidelijke richtlijnen over toekennen van ruimtes en huurprijzen zijn bij DOCK, zijn die in de praktijk niet voor

⁴ Overigens zeggen gesprekspartners in Nieuwland dat dit juist niet zo is. Voor Oost hebben we hier geen gegevens over.

iedereen helder. Het gevoel bestaat dat DOCK uitgaat van willekeur bij het toekennen van het gebruik van ruimtes en verhuurprijzen. Daardoor ervaren bewoners geregeld frustratie en teleurstelling.

Conclusie: er is behoefte aan duidelijke communicatie over de criteria voor toekenning en verhuur van gebruik van ruimtes. De koppeling aan de beleidsvisie voor de wijk is in de huidige praktijk niet expliciet aanwezig.

- iii. In Nieuwland heerst overigens enige onduidelijkheid en daardoor onvrede over het toekennen van de ruimtes. Sommige activiteiten kregen daar ondanks de vraag geen plek (koken met verschillende culturen) of raakten plek kwijt (onder andere de Antilliaanse sportgroep). Initiatief van het WOT (sportgroepje) is niet doorgegaan door bureaucratie (in verband met financiering). Het promotieteam Nieuwland is ontevreden over de samenwerking met het wijkcentrum. Vanuit hun *perceptie* zijn activiteiten gestopt (geen plek voor sport), activiteiten zijn geen ruimte gegeven (koken met alle culturen), of activiteiten zijn zonder overleg overgenomen (Sinterklaas).

Conclusie: het kanaliseren van de vraag en het begeleiden/ondersteunen van de vraag naar een plek waar deze uitgevoerd kan worden werkt niet altijd even soepel. Er is behoefte aan duidelijke communicatie en toelichting over keuzes, gezien het feit dat DOCK het beleid heeft dat

openstelling vanuit de behoefte aan activiteiten in principe altijd mogelijk is.

*Kasten (boven) en materialen knutselruimte (onder)
wijkcentrum Nieuwland*

- iv. De totale begroting van het wijkcentrum is ca. €250.000. Het merendeel van de kosten voor het wijkcentrum wordt gedekt vanuit een budgetsubsidie van de gemeente (ca. €194.000). Daarvan vloeit pakweg 55% (€122.000) weer terug naar de gemeente als huur voor het wijkcentrum. Dit is als het ware budgetverplaatsing door de gemeente van de afdeling Welzijn naar de afdeling Vastgoed. Inkomsten van cursussen, buffet en verhuur van ruimtes bedragen ca. €58.000. Daar moeten nog de kosten voor inkoop van het buffet en cursussen af (ca. €15.000).

In Nieuwland ziet dit plaatje er vergelijkbaar uit. De totale begroting van het wijkcentrum is ca. €285.000. Het merendeel van de kosten voor het wijkcentrum wordt gedekt vanuit een budgetsubsidie van de gemeente (ca. €250.000). Daarvan vloeit pakweg 35% (€78.000) weer terug naar de gemeente als huur voor het wijkcentrum (als het ware budget verplaatsing door de gemeente van de afdeling Welzijn naar de afdeling Vastgoed). Inkomsten van cursussen, buffet en verhuur van ruimtes bedragen ca. €35.000. Daar moeten nog de kosten voor inkoop van het buffet en cursussen af (ca. €20.500).

Conclusie: de gelden die verdiend worden in beide wijkcentra zijn heel beperkt. Het is onmogelijk van de huidige inkomsten de huur te betalen, laat staan het wijkcentrum te beheren.

Vrijwilligers

- i. Veel 'vrijwilligers' die met name in het beheer worden ingezet, zijn mensen die een tegenprestatie moeten leveren voor een uitkering. Zij worden geplaatst door Stroomopwaarts, Pameijer of Vluchtelingenwerk. Sommigen van hen zijn na verloop van tijd gebleven met een vrijwilligerscontract van DOCK. Er is daarnaast een groep enthousiaste vrijwilligers die uit de wijk komen en activiteiten ondersteunen of organiseren.

Conclusie: het is van belang voor het wijkcentrum en begeleiding onderscheid te maken tussen 'echte' vrijwilligers uit de wijk die een bijdrage aan het wijkcentrum leveren en personen die via Stroomopwaarts, Pameijer of Vluchtelingenwerk geplaatst worden.

- ii. Het beheer geeft aan het lastig te vinden om goede en gemotiveerde vrijwilligers te vinden en te houden. Er is heel veel begeleiding nodig, maar dat is niet altijd beschikbaar. De plaatsing van vrijwilligers door Stroomopwaarts, Pameijer of Vluchtelingenwerk wordt door het beheer niet altijd gewaardeerd. Deze vrijwilligers zijn vaak niet echt betrokken en na een paar maanden weer weg. Het inwerken en de begeleiding veel tijd kost. De tijd daarvoor is schaars door de beperkt beschikbare professionele tijd voor beheer.

Conclusie: de plaatsing van 'verplichte' vrijwilligers heeft gevolgen voor de continuïteit. Er is behoefte aan een oplossing

voor vinding en binding van gemotiveerde vrijwilligers. Door een gebrek aan uren is aansturing en beheer moeilijk.

Vrijwilligers wijkcentrum Nieuwland

- iii. Vrijwilligers worden door bezoekers niet altijd even gastvrij gevonden. Dit is een cultuur die zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het beheer vindt het lastig om vrijwilligers hierop aan te spreken. Vrijwilligers op hun beurt hebben behoefte aan meer waardering. DOCK heeft dit in Oost onderkend en is gestart met een cursus voor vrijwilligers om hen mee te nemen in de verandering en met name de gastvrijheid te verbeteren. Het uiteindelijke doel is dat zij een certificaat behalen. DOCK-

breed is er een beleid voor vrijwilligers. Ook bestaat er een DOCK-platform voor vrijwilligers waarbij aangesloten kan worden.

Conclusie: er is behoefte aan een functioneringssysteem voor vrijwilligers, gekoppeld aan gewenste kwaliteiten voor vrijwilligers en beloning. DOCK is dit aan het introduceren conform haar beleid.

- iv. De inzet vanuit de overheid op de participatiesamenleving heeft tot gevolg dat vrijwilligers taken van professionals op zich nemen. Vrijwilligers bij het Wibautplein in Nieuwland hebben aangegeven dat dit wordt ervaren als een belasting. Bij hen leeft de vraag naar garanderen van veiligheid door de gemeente, het niet overdragen van begeleidingstaken van kwetsbare medebewoners naar hen en training van vrijwilligers in bijvoorbeeld BHV.

Conclusie: er wordt (soms) door de gemeente (te) veel van vrijwilligers verwacht en te veel verantwoordelijkheid bij hen gelegd zonder ondersteuning en benodigde training.

Cultuur

- i. De heersende cultuur in het wijkcentrum in Oost wordt door de buitenwacht als vrij negatief gezien. Bezoekers ervaren een sfeer van concurrentie en geklaag in plaats van samenwerking en positiviteit. De sfeer wordt bovendien weinig uitnodigend

gevonden. In Nieuwland wordt het wijkcentrum ervaren als een plek dat vooral voorziet in de behoefte van een specifieke groep met eigen omgangsvormen ('kliek'). Bij beide wijkcentra wordt een vriendelijke ontvangst door vrijwilligers gemist.

Conclusie: de perceptie van het wijkcentrum weerhoudt bepaalde groepen in de wijk om te komen. Een duidelijke 'gastheer-/gastvrouwschap' wordt op prijs gesteld.

Gebouw

- i. Fysiek hebben de gebouwen in Oost en Nieuwland veel capaciteit. Echter, de kwaliteit van de ruimtes is niet heel groot. In Oost is er geen airco in de sportzaal, waardoor deze in de zomer vaak niet wordt gebruikt. De akoestiek van de grote zaal in Nieuwland is slecht en het is gehorig voor de burens, waardoor muziekactiviteiten niet mogelijk zijn. Daarnaast is er achterstallig onderhoud in Nieuwland. Ook zijn er klachten over vervuiling van het gebouw. Het gebouw in Oost is slecht toegankelijk voor rolstoelgebruikers.

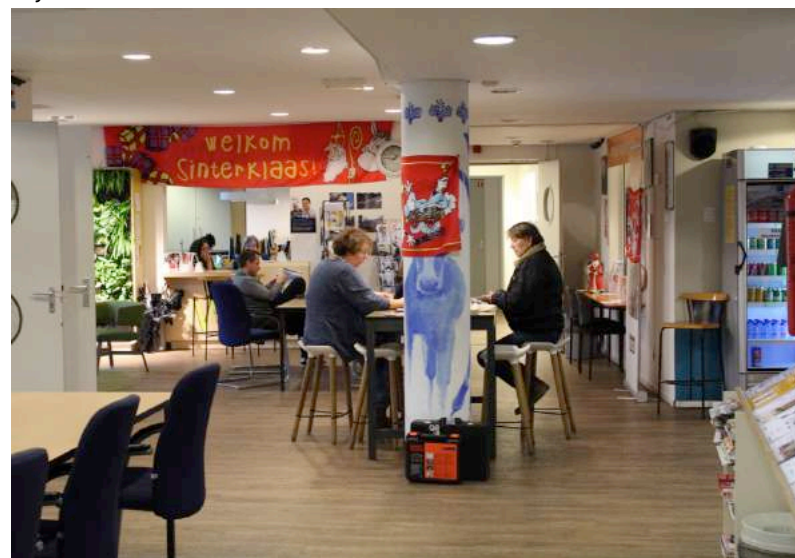
Conclusie: fysiek leggen beide gebouwen beperkingen op voor het gebruik. Niet iedereen kan deelnemen en niet alle activiteiten zijn altijd geschikt voor de ruimtes.

Ontvangst (boven) en ontmoetingsruimte (onder) wijkcentrum Schiedam-Oost

Ontvangstbalie DOCK (boven) en ontmoetingsruimte (onder) wijkcentrum Nieuwland

ii. Zowel in Oost als in Nieuwland vinden bezoekers de indeling verwarrend. De wijkcentra hebben geen uitnodigende indeling en entree. Het WOT en in Oost de BVSO zijn als eerste zichtbaar bij binnenkomst. In Oost zit er tegenwoordig niemand van het beheer meer beneden, omdat het daar te druk is om te werken. Men vindt het onduidelijk waar men terecht kan voor vragen. Daarnaast is het open loket van het WOT nadelig voor de privacy van de bezoekers van het WOT. In Oost is er al eens een studie gedaan naar een andere indeling van het gebouw. Conclusie: de indeling van het wijkcentrum heeft invloed op het oordeel over het wijkcentrum. Herindeling is nodig voor een duidelijke, gezellige en uitnodigende entree.

iii. In beide wijkcentra is er nog 'oud' zeer voelbaar over de plaatsing van het WOT in het wijkcentrum: 'het WOT heeft anderen weggedrukt en krijgt mooie meubels en wij niet'. Ook sommige WOT-medewerkers hebben de herinrichting van het WOT in het wijkcentrum als onevenredig ervaren. Aan de andere kant ervaren WOT-medewerkers de locatie als een meerwaarde voor hun werk.

Conclusie: de locatie van het WOT in het wijkcentrum is belangrijk. Daarbij is het belangrijk om aandacht te besteden aan het gevoel onderdeel te zijn van het wijkcentrum, zowel in activiteiten als in fysieke uitstraling.

Werkplek beheer wijkcentrum Oost

Ligging van 't Hofplein met wijkcentrum Oost

- iv. In Oost is het van 't Hofplein in de huidige situatie niet bij het wijkcentrum betrokken. Rondom het plein heerst een negatief en onveilig gevoel. Het wijkcentrum is met haar rug naar het plein gekeerd. De opening bevindt zich aan de andere kant. Dat terwijl het plein juist een verbindende en uitnodigende functie kan vervullen voor het wijkcentrum en de wijk.

Conclusie: het fysiek verbinden van het van 't Hofplein met het wijkcentrum is een kans voor een open uitstraling en de verbinding met de wijk. Het kan tevens een oplossing zijn voor de heersende onvrede over het plein.

Omgeving

- i. Bewoners hebben behoefte aan meer activiteiten in hun directe omgeving. Er zijn ook meer locaties waar al activiteiten plaatsvinden of die ontwikkeld worden. Er liggen kansen in de wijk voor samenwerking. Zie ook punt II bij het kopje *strategie*.

Conclusie: ontwikkelingen in de wijk vormen een kans voor het wijkcentrum voor meer verbinding en samenwerking met de wijk.

Gymzaal wijkcentrum Oost

5. Visie Wijkhuis van de Toekomst

Op basis van de uitkomsten van het behoefteonderzoek en de analyse doen wij aanbevelingen omtrent de organisatie, beheer en activiteiten in het wijkcentrum en elders in de wijk. In dit hoofdstuk bespreken wij eerst de algemene aanbevelingen, om vervolgens de meer gedetailleerde aanbevelingen uiteen te zetten.

5.1. Algemene aanbevelingen

De algemene aanbevelingen zijn essentieel voor de ontwikkeling van het wijkcentrum en de samenwerking met andere buurtinitiatieven.

i. Gemeente:

Zet allereerst de **subsidieregeling** voor het wijkcentrum voort. Een financieel onafhankelijke wijkcentrum met zelfbeheer door bewoners lijkt voor de komende vijf jaar niet realistisch en, in ieder geval voor de gesproken buurtbewoners en professionals, onwenselijk. Enerzijds omdat gecommitteerde trekkers bij zelfbeheer noodzakelijk zijn. Er is momenteel te weinig draagkracht met gemotiveerde en geschikte vrijwilligers. Anderzijds omdat het wijkcentrum in dat geval meer afhankelijk wordt van inkomsten. Inkomsten kunnen verhoogd worden door

enerzijds de ‘maatschappelijke’ verhuurprijs te verhogen en anderzijds meer commercieel verhuur toe te staan. Aan de kostenkant kan niet bezuinigd worden. Professioneel inzet van beheer is al zeer beperkt en verdere vermindering is zeer risicovol. Eerder zou professioneel beheer uitgebreid moeten worden. Verhogen van de maatschappelijke huurprijs en het vergroten van het aandeel commercieel verhuur betekent een hogere drempel en verminderde toegankelijkheid voor buurtbewoners met een kleine beurs. Dat betekent overigens niet dat een bewuster beleid om inkomsten te vergroten niet welkom is.

ii. Gemeente in dialoog met DOCK:

Bepaal de koers en maak een **strategie** voor zowel Oost als Nieuwland over wonen en leven in de wijk en de plek van welzijn/zorg en de rol van beide wijkcentra en andere mogelijke locaties. Toekomstige keuzes over zaken als het wijkcentrum, activiteiten en (nieuwe) bewonersinitiatieven horen een bijdrage te leveren aan het welbevinden van bewoners in de wijk en het naleven van de ontwikkelstrategie van de wijk. Het gebruik maken van de strategie en ervaringen van DOCK in Rotterdam is hierbij een kans.

iii. Gemeente in dialoog met DOCK:

Ontwikkel als onderdeel van die strategie een **wijkprogrammering** met een wijkactiviteiten-commissie en een bijpassend digitaal platform van waaruit dit georganiseerd kan worden. Wij adviseren de regie en ondersteuning van de wijkprogrammering te leggen bij de welzijnsorganisatie en dit op te nemen in de contractering. De wijkprogrammering omvat in ieder geval:

- Het pro-actief ophalen van de vraag;
- Het laten landen van die vraag in de programmering van activiteiten op wijkniveau (lokale vraag ook lokaal bedienen - niet noodzakelijk in het wijkcentrum - en zo mogelijk verbinden);
- Actieve promotie van de functie en de activiteiten in het wijkcentrum en andere wijkinitiatieven;
- Het pro-actief contact zoeken met bestaande/nieuwe initiatieven, groepen en vrijwilligers en het toekennen van subsidies aan wijkinitiatieven uit de wijkbudgetten vanuit de strategie van de wijk;
- Het geven van informatie over de wijk en mogelijkheden voor buurtinitiatieven en ondersteuning daarbij;
- Het verduidelijken van de rol van gemeente, bewoners, bewonersinitiatieven en welzijnsorganisaties.

Door de programmering op wijkniveau te organiseren, wordt het belang van en het effect op de wijk belangrijker dan het persoonlijke belang. De verbinding wordt gezocht voor het vergroten van de maatschappelijke waarde-creatie en zelf-organiserend vermogen en daarmee het welzijn van buurtbewoners in de wijk.

In Schiedam-Oost kan wellicht de rol van het netwerkteam (waarin onder andere een aantal werknemers van DOCK en WOT vertegenwoordigd zijn) zich ontwikkelen tot een uitvoerende rol in de wijkprogrammering. In Nieuwland kan wellicht de wijkonderneming dit doen. In beide gevallen gecombineerd met de betrokkenheid van bewoners uit de wijk. Dit betekent een andere rol voor de gemeente. De gemeente faciliteert de wijkprogrammering maar bepaalt de activiteiten niet. De houding van de gemeente is ondersteunend aan de uitvoering van de wijkprogrammering door wijkbewoners in samenwerking met de welzijnsorganisatie.

De wijkactiviteiten-commissie behoort in beide wijken op een uitnodigende, outreachende en inclusieve manier vanuit de wijkstrategie te zorgen voor activering, verbinding en ondersteuning van bewoners en initiatieven. Voorstellen voor initiatieven worden niet 'losgelaten'. Als zij geen doorgang kunnen vinden in het wijkcentrum is het van belang om

initiatiefnemers te faciliteren of de weg te wijzen.
Wijkprogrammering is tenslotte niet opgehangen aan het wijkgebouw maar aan de wijk en alle mogelijke locaties.

5.2. Gedetailleerde aanbevelingen

Voorts formuleren wij een aantal aanbevelingen die op een meer gedetailleerder niveau kunnen zorgen voor verbetering van het wijkcentrum en de samenwerking met buurtinitiatieven.

i. Gemeente in dialoog met DOCK

Neem vanuit de wijkstrategie een besluit over de toekomst van beide **wijkcentra**. Op welke manier dragen de gebouwen bij aan de strategie voor het welzijn in de wijk? Het wijkcentrum van de toekomst is een naar buiten gericht, laagdrempelig en uitnodigend wijkcentrum, toegankelijk voor iedereen (ook fysiek voor rolstoelgebruikers).

ii. DOCK in dialoog met de gemeente

Ontwikkel voortvloeiend hieruit nieuwe **huisvestigingsplannen**. Voor het wijkcentrum in Oost geldt met name: welke organisatie zit waar? Het verschaffen van helderheid over afspraken, geld en toegang is noodzakelijk. Huur- en onderhuurcontracten dienen herzien te worden. DOCK moet binnen kaders verantwoordelijk zijn voor het beheer en de exploitatie.

Onderdeel hiervan is het instellen van een huurders-/gebruikersoverleg (vanuit DOCK als hoofdhuurder) ten behoeve van afstemming op beheer en inhoud.

iii. Gemeente, DOCK en WOT

Een ander essentieel onderdeel is het verbinden van het **collectieve aanbod en de individuele hulpvraag**. Om te voorkomen dat er allerlei op zichzelf staande en soms concurrerende activiteiten ontstaan, is het waardevol om het overleg tussen het WOT en DOCK voort te zetten en afspraken te maken over een werkwijze tussen het WOT en DOCK, zowel voor afstemming op beheer van het wijkcentrum als programmering van activiteiten. Het kan waardevol zijn om te onderzoeken hoe het door DOCK ontwikkelde 'blended' dienstverleningsconcept kan worden geïntegreerd in de werkwijze van het WOT en DOCK in de wijken. Bij dit concept wordt een mix van vrijwilligers/professionals, individuele/collectieve inzet, communicatiemiddelen (online/face-to-face) en methodieken ingezet. De aanwezigheid van een opbouwwerker van DOCK in de WOTs biedt een kans om de samenwerking te versterken.

In de gemeentelijke **contracteringsvoorwaarden** van DOCK moet voldoende ruimte zitten om nieuwe collectieve activiteiten vorm te geven dan wel ergens te beleggen. In Oost

zal dit ook in samenwerking met de BVSO en het netwerkteam zijn (als zij een rol krijgen in de wijkprogrammering). In Nieuwland in samenwerking met de wijkonderneming.

Vrijwilligers wijkcentrum Nieuwland

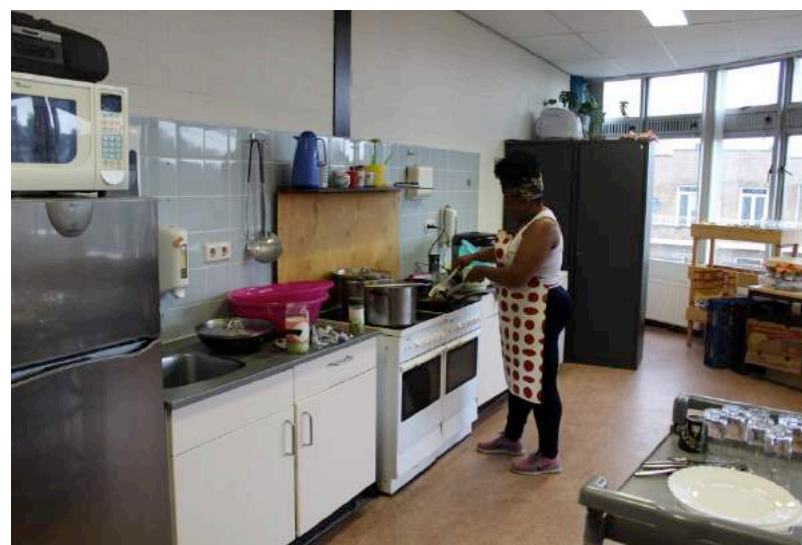
iv. DOCK

Voor een vriendelijk, uitnodigend en laagdrempelig wijkcentrum zijn positieve vrijwilligers essentieel. Het optimaliseren van het **vrijwilligersbeleid** is daarom noodzakelijk. Enerzijds om vrijwilligers te trainen en te begeleiden in 'gastheer-/gastvrouwenschap'. Anderzijds om een waarderingssysteem te

ontwikkelen, zodat de binding en vinding van vrijwilligers verbeteren. DOCK heeft een actief vrijwilligersbeleid en is begonnen om dit in Schiedam door te voeren .

v. Gemeente in dialoog met DOCK

Onderdeel van het vrijwilligersbeleid zijn keuzes omtrent de **belasting** van vrijwilligers. Belast vanuit 'beleid' vrijwilligers uit de wijk niet met taken die zij niet willen of aankunnen. Belangrijker is om hen te faciliteren en te enthousiasmeren voor zaken die zij leuk vinden en te faciliteren bij andere zaken, bijvoorbeeld bij administratie, fondsenwerving, zorg voor kwetsbare medebewoners en veiligheid/BHV.

Vrijwilligster aan het werk in de keuken van wijkcentrum Oost

6. Hoe verder?

In lijn met de aanbevelingen stellen wij voor een actieplan uit te werken. Het uitgangspunt bij dit actieplan is dat het een gezamenlijk leerproces is. Niet alleen tussen de gemeente Schiedam en de welzijnsorganisatie DOCK, maar überhaupt tussen alle betrokken partijen. Dialoog tussen gemeente Schiedam en DOCK is van essentieel belang, waarbij ieder vanuit zijn of haar rol de verantwoordelijkheid voor beleid, kaders (gemeente) en uitvoering (DOCK) pakt. DOCK kan vanuit haar ervaring beleid en kaders voeden en de gemeente kan door de invulling van de contractering (ruimte in opdrachtformulering en financiering) DOCK faciliteren bij de uitvoering.

Het begin van het vervolg: start van een gezamenlijk ontwikkeltraject

De opdrachtgevers, gemeente Schiedam en DOCK, nemen een gezamenlijk besluit over de aanbevelingen die uit het onderzoek komen en de te nemen vervolgstappen. Ook over de vormgeving van die vervolgstappen wordt gezamenlijk besloten. Uitgangspunt is het samen leren, afspraken maken over inbreng van de partners. Het is raadzaam om een gezamenlijk evaluatiemoment in te bouwen.

In het actieplan onderscheiden we drie stappen.

Stap 1: Strategie op gemeentelijk niveau

Op gemeentelijk niveau wordt een werkatelier georganiseerd om de kaders, uitgangspunten en bouwstenen vast te stellen waarbinnen op wijkniveau het Wijkhuis van de Toekomst kan worden uitgewerkt. Het betreft zaken als:

- De visie op Welzijn en Zorg (sociaal domein) in de wijken, de visie en ontwikkelingsstrategie voor de wijken en de rol van het Huis van de Wijk (en eventuele satellieten) daarin.
- De rol van gemeente, welzijnsorganisatie, WOTs, bewonersinitiatieven en bewoners in wijkprogrammering.
- Visie op beheer en organisatie van de Wijkhuizen.
- Visie op fysieke staat van de gebouwen.
- Financiële kaders (beheer en exploitatie; activiteitenbudget; wijkbudgetten).

In deze stap is vooral de gemeente aan zet. Echter, de ervaring en betrokkenheid van DOCK is essentieel om het beleid te voeden.

Voor wat betreft de financiering van de wijkcentra adviseren wij dat de gemeente en DOCK met 'open boeken' de inkomsten en uitgaven doorlopen om gezamenlijk een realistische begroting te vast te stellen in relatie tot de te verwachten activiteiten en

inzet van DOCK. Deze actie kan na het eerste atelier gepland worden.

Stap 2: Start, testen en leren, consolideren op wijkniveau

Deze fase start met een evenement om het begin van een nieuwe fase te markeren. Dit gebeurt in Schiedam-Oost met de boodschap '20 jaar wijkcentrum en nu een nieuwe stap' en in Nieuwland met 'de volgende stap na het WAP'.

Ook hoort in deze fase de opbouw van de nieuwe werkwijze van programmering (test- en leerfase) en de invoering daarvan (consolideren).

In deze fase neemt DOCK de regie. De gemeente overlegt en monitort samen met DOCK de ontwikkelingen in de wijkhuizen en de wijkprogrammering binnen de gemaakte afspraken.

Stap 3: Wijkhuis van de Toekomst en wijkprogrammering op wijkniveau

In stap 3 worden op wijkniveau werkateliers georganiseerd om de Wijkhuizen van de Toekomst in Oost en Nieuwland verder vorm te geven. Een onderdeel hiervan is de uitwerking van de wijkprogrammering. Er wordt gekeken naar de best passende werkwijze en betrokkenheid van wijkorganisaties en bewoners. In Schiedam-Oost zal tevens de rol van het netwerkteam in de

wijkprogrammering worden bepaald en in Nieuwland de rol van de Wijkonderneming.

Ook wordt er gekeken naar:

- Een huisvestingsplan voor de wijkcentra;
- En plan voor fysieke aanpassingen;
- Het vrijwilligersbeleid.

In deze stap is binnen de in het eerste atelier gestelde kaders, uitgangspunten en bouwstenen vooral DOCK aan zet. Echter, in dit geval is de inbreng van de gemeente gewenst om de kaders en bouwstenen in te brengen en bij te slijpen als dit in het leerproces nodig blijkt te zijn.